

MEHNAT MIGRATSIYASINING MILLIY IQTISODIYOTDAGI O’RNI VA AHAMIYATI

Abdusamadov Nazarbek Faxriddinovich

**Oriental universiteti Samarqand kampusi,
iqtisodiyot ta’lim yo’nalishi 1-bosqich talabasi**

Norbekov Fazliddin Iskandar o’g’li

**Ilmiy rahbar: Oriental universiteti Samarqand kampusi,
“Biznes va boshqaruv” kafedrası o’qituvchisi
fazliddineco@gmail.com**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20321632>

Annotatsiya: Ushbu ilmiy ishda migratsiya jarayoni va uning iqtisodiyotga ta’siri tahlil qilinadi. Migratsiyaning asosiy turlari-ichki va xalqaro, ixtiyoriy va majburiy shakllari yoritilib, ayniqsa mehnat migratsiyasining iqtisodiy ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqotda migratsiyaning ijobiy jihatlari sifatida ishchi kuchi taqchilligini kamaytirish, pul o’tkazmalari orqali aholi daromadlarini oshirish hamda yangi bilim va tajriba almashinuviga xizmat qilishi ko’rsatib o’tiladi. Shu bilan birga, “aql oqimi” natijasida malakali kadrlarning chiqib ketishi, mehnat bozorida raqobatning kuchayishi va ijtimoiy bosim kabi salbiy oqibatlari ham asoslab beriladi. Shuningdek, O’zbekiston misolida migratsiyaning iqtisodiy o’sishi, bandlik va aholi farovonligiga ta’siri ko’rib chiqiladi. Shu bilan bir qatorda migratsiyani samarali boshqarish davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo’nalishlaridan biri ekani takidlanadi.

Kalit so’zlar: *Migratsiya, mehnat migratsiyasi, ichki migratsiya, xalqaro migratsiya, iqtisodiy o’sish, mehnat bozori, pul o’tkazmalar bandlik, ishsizlik, daromadlar, urbanizatsiya, demografiya, globalizatsiya, infratuzilma, ijtimoiy-iqtisodiy ta’sir.*

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida migratsiya jarayonlari nafaqat demografik o’zgarishlarning asosi, balki dunyo iqtisodiyotini harakatga keltiruvchi muhim omillardan biriga aylandi. Ishchi kuchining xalqaro va ichki migratsiyasi davlatlararo iqtisodiy integratsiyani kuchaytirib, resurslarning qayta taqsimlanishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, O’zbekiston kabi mehnat resurslari boy bo’lgan mamlakatlar uchun migratsiya jarayonlarini to’g’ri boshqarish, aholi bandligini ta’minlash va mamlakatga kirib kelayotgan pul o’tkazmalaridan samarali foydalanish strategik ahamiyatga ega.

Zamonaviy dunyo iqtisodiyotida migratsiya jarayonlari mehnat resurslarini qayta taqsimlovchi va global o’sishni ta’minlovchi asosiy drayverlardan biriga aylandi. O’zbekiston uchun 2016-2026-yillarni qamrab oluvchi o’n yillik davr migratsiya siyosatida tub burilish davri hisoblanadi. Bu davrda davlatning yondashuvi migrantlarga nisbatan cheklovlar qo’yishdan, ularni huquqiy himoya qilish va mehnat migratsiyasini tizimli boshqarishga o’tdi. Migratsiya nafaqat ishsizlikni kamaytirish va pul o’tkazmalari orqali aholi farovonligini oshirish vositasi, balki mamlakatning xalqaro mehnat bozoriga integratsiyalashuv ko’rsatkichi hamdir. Biroq, ushbu jarayonlar bilan birga “Aql oqimi” (brain drain) natijasida malakali kadrlarning xorijga chiqib ketishi va bu orqali inson kapitaliga yetkazilishi mumkin bo’lgan zararlarni tahlil qilish hamda iqtisodiy o’sish uchun yangi strategiyalar ishlab chiqish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biri bo’lib qolmoqda. Mazkur ilmiy ishning asosiy maqsadi 2016-2026-yillar oralig’ida migratsiya jarayonlarining, xususan, ichki va xalqaro, ixtiyoriy va majburiy shakllarining

O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'sirini kompleks baholashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

1. Migratsiyaning ijobiy jihatlari sifatida ishchi kuchi taqchilligini kamaytirish va pul o'tkazmalari dinamikasini tahlil qilish;
2. “Aql oqimi” muammosini o'rganish, malakali mutaxassislarning chiqib ketishi sabablarini asoslash va buning iqtisodiy oqibatlarini baholash;
3. Mehnat bozorida raqobatning kuchayishi va ijtimoiy bosim kabi salbiy holatlarni ilmiy jihatdan tahlil qilish;
4. 2026-yilgacha bo'lgan davrda migratsiya oqimlarini diversifikatsiya qilish va uni samarali boshqarish bo'yicha davlat iqtisodiy siyosati uchun tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti sifatida O'zbekistonning migratsiya oqimlari va mehnat resurslari olingan. Predmeti esa migratsiyaning iqtisodiy o'sish, bandlik va aholi farovonligiga ta'sir etish mexanizmlari, shuningdek, inson kapitalini saqlab qolish jarayonlaridir. Tadqiqotning ilmiy yangiligi. Mazkur ishda ilk bor 2016-yildan keyingi institutsional islohatlar hamda 2026-yilgacha bo'lgan istiqboldagi migratsiya yo'nalishlarining o'zgarishi (an'anaviy MDH bozoridan global bozorlarga o'tishi) bva bu jarayonda “aql oqimi”ni “aql almashinuviga” aylantirish imkoniyatlari kompleks tarzda tadqiq etiladi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati. Ishning natijalari migratsiyaning samarali boshqarish, xorijdagi vatandoshlar salohiyatidan mamlakat taraqqiyoti uchun foydalanish va qaytib kelgan migrantlarning bilim va tajribasini milliy iqtisodiyotga tadbiq etish bo'yicha davlat dasturlarini ishlab chiqishda xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, migratsiya jarayoni O'zbekiston iqtisodiyoti uchun shunchaki demografik harakat emas, balki to'g'ri boshqarilgan taqdirda milliy taraqqiyotni tezlashtiruvchi strategik resursdir. 2026-yilga kelib, ushbu jarayonni “tartibli va xavfsiz” bosqichdan “iqtisodiy samarador va innovatsion” bosqichga o'tkazish ustuvor vazifa bo'lib qolmoqda.

References:

1. O'zbekiston – 2030 strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi rasmiy sayti— www.stat.uz.
3. Xalqaro Migratsiya Tashkiloti (IOM) – World Migration Report 2024.<https://www.iom.int/>
4. Tashqi mehnat migratsiyasi agentligi rasmiy portal-<https://www.labour-migration.uz/>